

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. ואלֵיבא דר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו.....1
- ב. אחות גרושה מדאורייתא אחות חלוצה מדברי סופרים.....2
- ג. ודילמא ארצויי ארצייה קמיה.....2
- ד. ההוא דאמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה ... אתא קריביה באיגרא וקדשה ... כתיב שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ... חזקה אין אדם מורח בסעודה ומפסידה ... איכא בינייהו דלא טרח.....3
- ה. שאם מתה אינו יורשה אוקי ממונא בחזקת מריה.....4
- ו. נתקדשה לדעת וניסת שלא לדעת ואביה כאן ... אינה אוכלת ... נתקדשה שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת ואביה כאן.....4

דף מה.

א. ואלֵיבא דר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו

כבר התבאר לעיל דף יט. שלהלכה מצות יעוד¹ יכול לקיים אפילו בסוף שש סמוך לשקיעת החמה², ואינו צריך ליתן לה³ כלום⁴ שמעות הראשונות

¹ רמב"ם הלכות עבדים פרק ד הלכה ז

² פירוש אף על פי שאין בנשאר מהיום שיעור ששוה עבודתו פרוטה לפי שמעות הראשונות כלומר מעות שנתן האדון לאביה לקידושין ניתנו וכל שאמר לה כן בתוך שש הוא ליה ייעוד למפרע משעת מכירה ולכך אף על פי שהוא סמוך לשקיעת החמה אינו צריך ליתן לה כלום ואף על פי שר' יוסי ברבי יהודה חולק שם ואומר דמעות הראשונות לא לקידושין ניתנו הלכה כר' יוסי ברבי יהודה. בסף משנה

³ במנחת חינוך שם כתב כאן הוי כמי שאומר מעבשיו ע"מ שירצה כו' דהוי תנאה. והנה אף שבשעת הקנין לא אמר כלום מ"מ כך גז"כ דהוי קדושין מעתה ובשעת אמירה אז צריך עדים דהוי דבר שבערוה כמו בקדושין ואף דבכל קדושי תנאי צ"ל עדים בשעת קדושין ולא בשעת קיום התנאי וא"ל בשעת קדושין הרי את מ"ל מ"מ כאן כך גז"כ דאף דאינו אומר לה כלל בשעת הקנין ואח"כ כשא"ל אז צריך עדות והקדושין חלין למפרע בשעת קנין והוי א"א למפרע ואין קדושי אחר תופסין בה כלל.

⁴ ואף על גב דבזמן שבא ליעדה לא נשאר שיעור שתוכל לצאת בגרעון כסף דהיינו פרוטה, מ"מ כיון דבשעה שקנאה היה במעות שיעור שתוכל לצאת בגרעון כסף לית לן בה, וזהו שכתב רבינו לעיל ואינה נקנית בפרוטה מפני שצריך לקנותה בדמים שראויין לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא, והכא כתב גבי ייעוד אפי' בסוף שש סמוך לשקיעת החמה ע"כ, וטעמא דמעות הראשונות לקדושין נתנו והוי ייעוד למפרע. יקר תפארת שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

לקידושין ניתנו⁵. אולם אם נקנתה בשטר, י"א⁶ שצריך שישאר שוה פרוטה עבודה, סמוך לשקיעת החמה.

ב. אחות גרושה מדאורייתא אחות חלוצה מדברי סופרים

כבר התבאר במסכת יבמות דף מא. שאף על פי שלא אסרה תורה אלא לקחת אשה אל אחותה, כמו שנאמר (ויקרא יח פס' יח) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקַּח וְגו' מכל מקום למדנו ממה שנאמר: שם בְּחִיָּהּ, כל שבחיה, שאפילו נתגרשה, הרי זו אסורה עליו עדיין משום אחות אשתו⁷. ואפילו אינה צריכה הימנו גט אלא מדבריהם, אחותה אסורה לו מדבריהם.

לפיכך נפלה לפני ליבום אחות גרושתו, בין אם גירשה עתה ובין אם גירשה עוד קודם שנשא אחיו את אחותה, הרי היא ערוה עליו ופטורה מן החליצה ומן הייבום וכן צרתה.

ואחות חלוצה⁸, אסורה מדרבנן גזירה משום אחות גרושתו, לפיכך אם נשא אחיו אחות חלוצתו ומת ונפלה לפניו ליבום חולצת ולא מתייבמת, וכן צרתה אסורה מדרבנן, משום צרת אחות חלוצתו⁹ וחולצת ולא מתייבמת.

דף מה:

ג. ודילמא ארצויי ארצייה קמיה

⁵ ועיי"ש לעיל מש"כ בבבמ"ח שם ובאבהא"ז

⁶ במנ"ח שם הקשה והנה איני מבין אמאי נקנית בשטר דהאב כותב ואינו נותן לה כסף כלל וגם במתנה נקנית דאינו נותן לה כלום בשעת הקנין א"כ אינו יכול ליעדה במעות הראשונים וא"ר ליעוד א"כ היאך נקנית בזה והנלע"ד בהא דפליגי רבנן וריב"ז אי מ"ר לקדושין ניתנו או לא. דרבנן י"ל דסברי במקום דיכולין לחול תיכף הקדושין חלין תיכף ומודים לריב"ז דמצות יעוד שייך ג"כ בנוונא דאינן חלין למפרע רק אח"כ מטעם צאי וקבלי וכו' או מטעם מלוה על המשכון דרבנן סברי דמעות ראשונות לקדושין ניתנו היינו ביעוד שיכול לחול תיכף חל תיכף מגז"כ אבל באם א"א לחול תיכף מ"מ מצות יעוד לא נפקע ומקדשה בשיור שעליה וחלין בשעת יעוד, דסברי רבנן דמצות יעוד הוא בכל ענין חלין הקדושין אך בסתם יעוד דלקדושין ניתנו מתקדשת למפרע והיכי דא"י לחול למפרע חל בעת היעוד בשיור פרוטה שעליה וצ"ל שהות ביום כפי פרוטה א"כ לפ"ז שפיר נקנית בשטר וגם במתנה כי יכול ליעדה בשיור שעליה בכ"ע ויחולו הקדושין בשעת יעוד ע"כ נקנית בשטר.

⁷ שו"ע ונו"כ שם טו כו

⁸ שו"ע נו"כ אבהע"ז קעד ג

⁹ אע"ג שצרות חייבי לאוין מתייבמות, וזו אינה אסורה אלא מדרבנן, בכל זאת לא מתייבמת משום דשוי' חז"ל חלוצה כגרוש' ואחותה שהיא ערוה והוי צרת ערוה. ב"ש שם ה

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

יש מי שאומר שאם האב הרצה דברים לפני הבן שהוא רוצה לקדש לו אשה פלונית, ושתק הבן, והלך האב וקידשה הרי זו מקודשת שמחמת בושתו של האב שתק ועשאו שליח לקדש לו, אבל באדם אחר במקומו כזה הרי היא ספק מקודשת, שמא לא נתרצה ומה ששתק משום שלא חש לדיבורו. וי"א¹⁰ שם באביו אינו אלא קידושי ספק.

ודוקא בבן גדול, אבל בבן קטן אפילו מנהו שליח ממש אינו כלום, שקטן לאו בר שליחות הוא.¹¹

יש מי שאומר¹² שאפילו באחר שאינו אביו אפילו לא מינהו בהדיא שליח אלא שגילה דעתו שהוא חפץ באשה פלונית וא"ל לשדכה לו, והלך השדכן וקדשה לו בשלו בלא מינוי שליחות הבעל הרי זו מקודשת¹³. וי"א¹⁴ שאינו אלא חשש קידושין.

קטנה שקדשה¹⁵ עצמה, למי שגילה האב דעתו שהיה חפץ לקדשה, חיישינן שמא¹⁶ נתרצה¹⁷.

ד. ההוא דאמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה ... אתא קריביה באיגרא וקדשה ... כתיב שארית ישראל לא

¹⁰ כבר תמה בב"ח וגם מהרש"ל תמה למה נאמר דהוי קידושין ודאי ולא קידושי ספק דאיכ' למימר דלא מחמת כיסופ' שתק אלא שלא נתרצה או שנסתפק בדבר. ח"מ שם יג, ועיין ט"ז שם ו נראה לתרץ דבאחר י"ל שאינו חש לדבריו כלל והם כהיתול ושחוק בעיניו ולפיכך אינו רוצה לדבר עמו, זה אבל באביו ודאי היה לו להשיב לו שאינו רוצה בה דכיון דאביו חייב להשיאו אשה צריך להשיב לו מה בדעתו אלא ודאי שמסכים עמו וכן איתא במרדכי בפ' האיש מקדש וז"ל באב יש לחוש יותר מבאדם אחר שהוא חייב להשיאו אשה ורגיל לדבר עמו על עיסקי קידושין. ועיין בהמקנה קונ"א ובטיב קידושין שם

¹¹ בררא היטב שם ט מתשובת ב"י ט וכ"כ הר"א ששון סי' ס"ה ועיין במהרא"מ לרבינו אליהו מזרחי ח"א סי' י"ט

¹² שו"ע ונו"כ שם ד

¹³ הוא שיטת הרא"ש [קידושין פ"ב סי' ו'] ומשום דכיון דכבר גילה דעתו זכות הוא לו ובתוס' רי"ד [שם מה, ב] כתב דזה לא הוי זכות משום דאוסרו בקרובות ומפרש כפי' הרמ"ה שבסעיף שאח"ז ועמ"ש בזה סי' ל"ז ס"ק י"א ובקצה"ח סי' שפ"ב סק"ב. אבנ"מ שם ח

¹⁴ ח"מ שם יב דייק כן מדברי הרא"ש

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם שו"ע לו יב

¹⁶ בב"ש הקשה שבס"י לה כתב לגבי בן לשון יש מי שאורמ וכאן כתב בסתם חיישינן שמא התרצה משום שם אף על גב דהוי ריצוי לקדושין מ"מ י"ל דלא מינה אותו לשליח ולהרא"ש דס"ל הריצוי מהני משום דהוי למפרע כאלו א"ל צאי וקבל קדושין גם י"ל כאן אביה כאן בעת הקדושין חיישינן שמא התרצה למעשה ושם כתבתי לדע' הרא"ש והרמ"ה נעשה שלוחו בודאי וכאן כתבו חיישינן שמא נתרצה משום דאין דרך לעשות בתו לשליח כמ"ש בר"ן אבל אין לומר אף החולקים שם ס"ל דיש חשש ויש ספק קידושין דהא איתא בר"ן דאין ספק קידושין כלל וליש חולקים שהביא בהג"ה ס"ז לא מהני גילוי דעת של אביה ובטור מסיים בשם הרמ"ה ה"ו מקודשת כל זמן שלא שדכה עם אחר וטרח לחזור לשדכה לשני עיין ב"ח וח"מ.

¹⁷ וכתב הבי"י שה' מדברי הרמ"ה ומלתא דסברא היא ובב"ח כתב שלמדו כך מעובדא דהנהו בי תרי דהוו שתו חמרא תותי ציפי וכו' דף מ"ה ע"א וכדלעיל בס"י ל"ה וציננתי שם וא"כ ה"ה בקטנה. באר הגולה שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

יעשו עולה ולא ידברו כזב ... חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ... איכא בינייהו דלא טרח

מה שהתבאר שקטנה שקדשה עצמה, למי שגילה האב דעתו שהיה הפין לקדשה, חיישינן שמא נתרצה. אף על פי שחזר האב מגלוי דעתו ושדכה עם אחר אפ"ה יש לחוש, היכא דאיכא למימר דהחזרה לא היתה ברצון¹⁸.

ה. שאם מתה אינו יורשה אוקי ממונא בחזקת מריה

קטנה שנתקדשה¹⁹ לדעת אביה ונשאת שלא לדעתו בין שלא בפניו בין בפניו, אפילו ראה האב ושתק, אם מתה אין הבעל יורשה, אלא א"כ נתרצה האב בפירוש לנישואיה²⁰, דאע"ג דנתקדשה לדעתו לא זכתה לו התורה שירשנה אלא כשנעשית שאר בשרו, דהיינו שהיתה נשואה לו בקירוב בשר אבל לא בעודה ארוסה²¹.

ו. נתקדשה לדעת וניסת שלא לדעת ואביה כאן ... אינה אוכלת ... נתקדשה שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת ואביה כאן

¹⁸ בח"מ כג' למד זה מהמעשה כאן בגמ' ואסיקנא איכ' בינייהו דלא טרח דאז אפשר לחוש לקידושין של קרובו דאמרין אולי חזר בו האב ומאחר דגילה דעתו לקדשה לקרובו חוששין לקידושין, אבל היכ' דטרח בסעודה ושידכה לשני אז בודאי חזר בו מרצונו הראשון ואינה מקודשת לראשון. והן הן דברי הרמ"ה ממש ולא כמ"ש הב"ח דראש דברי הרמ"ה נלמדי' ממקום אחר מהנהו בי תרי דשתו חמרא וכו'.

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם צ' ד

²⁰ וכרב הונא דלא הוו קידושין וכל שכן הוא לענין מומן דהעמד המומן על חזקתו. באר הגולה שם ל. ופ' הרמב"ם כרב אסי ורב הונא לענין תרומה וכ"ש לענין ירושה כמ"ש ומודה רב כו'. ביאור הגר"א שם יב והאי דשתק משום דמרתח רתח. ח"מ שם יג

²¹ לכאורה קשה דהא בסימן ל"ז איכא מחלוקת הפוסקים די"א אם נתאכלו המעות בשעה ששמע האב דלא מהני הריצוי דהאב ע"ש א"כ בנשואין דכלתה החופה בשעת ריצוי האב אמאי מהני ריצוי האב שתהי' נשואה וא"כ הי' לו להצריך דוקא שנתייחד עמה אחר הריצוי כמו בחרשת ולכן נראה הטעם כיון דקיי"ל דבמסר האב לשלוחי הבעל אף דלא הוי נשואה לשום דבר מ"מ לירושתה נפק מרשותא דאב או מטעמא דרש"י דאב אפקרי' לגבי בעל או מטעמא דהר"ן דאף דלא הוי נשואה במסר שתהא נכנסת לרשות הבעל מ"מ יצאה מרשות האב ע"י מסירה ולכך יורש אותה הבעל א"כ ה"נ כיון שכבר היא ארוסה מהני ריצוי דהאב להיות כמסירה לענין ירושתה דכשהיא בבית בעלה והאב מרוצה לנשואין לא גרע ממסירה לשלוחי הבעל לנשואין. ולענין שאר הדברים כגון פירות ומעשה ידיה תליא במחלוקת הפוסקים המבואר בסימן ל"ז. בית יעקב שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

קטנה או נערה בת ישראל שנשאת לכהן, שלא מדעת אביה, בין בפני אביה שאביה חי' כאן וידע מזה ושתק בין שלא בפניו. כגון שהי' במדינת הים ולא ידע מנשואיה, אף על פי שקדשה אביה אינה אוכלת בתרומה, שאם מיחה²² תעשה זרה למפרע²³, וזה שרואה ושותק כועס הוא, לפי שנשאת שלא לדעתו. ושם אינו רוצה

וכ"ש אם²⁴ גם הקידושין וגם הנשואין היו שלא מדעת אביה. וי"א²⁵ שאם שניהם היו שלא מדעת אביה ואביה חי' כאן ושתק, מסתמא הפקיר זכותו או הסכים ואוכלת. וי"א²⁶ דדוקא בדשדיך תחלה, אבל הרבה ראשונים פסקו כרמב"ם²⁷.

וי"א²⁸ שאם קידשה אביה ואח"כ הגיע זמן נשואין כגון י"ב חדש שנותנין לבתולה ול' יום לאלמנה ואביה במדינת הים ונשאת בודאי נחא לי' לאביה בנשואין ואוכלת בתרומה ויש חולקין²⁹ ויש ראשונים³⁰ שפסקו דאפי' לא הגיע זמן אמרי' דניחא לי' ואוכלת אבל רוב הפוסקים הסכימו לדעה הראשונה דעת רמב"ם³¹.

²² משמע שאם שמע ונתרצה אוכלת בתרומה ועיי"ל דף מד: שיש דעות בזה וע"ש כל הפרטים ואם הגדילה שעה א' אוכלת וי"א שצריך שיבעול אחר שהגדילה

²³ אם נתקדשה וגם נשאת שלא מדעת אביה ויבא וימחה הוא זרה מדאורייתא אבל אם נתקדשה מדעת אביה ונשאת שלא מדעתו אינה זרה מדאורייתא שהרי מה"ת ארוסה אוכלת בתרומה אלא מדרבנן הוא כזרה ואף על גב דלא שייך כאן הטעם שמא ימזגו לה כוס תרומה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה דהא נשאת וגם שמא ימצא בה מום לא שייך דהא כנסה ומסתמא בדקה אפ"ה לא פלוג רבנן וכל ארוסה אין אוכלת ולפעמים יתכן שתהא זרה מה"ת כגון אם מצא בה מום ומחל לה ע"מ שיתרצה אביה בנשואין ואם אח"כ בא אביה ומיחה נמצא בטל הקדושין למפרע. דרך אמונה שם קלג

²⁴ ר"י קורקוס ומעשה רוקח

²⁵ דעת ר"ח מובא בתו' רי"ד וכ"פ הריטב"א בקדושין שם וכ"ד הריב"ש בתשו' סי' קצ"ג:

²⁶ ריטב"א שם ועי' אה"ע סי' ל"ז סי"א שפסק אפי' לא שידך ועיי' ב"ש שם טו שכתב על דעת השו"ש נראה גירסתו ג"כ כגירס' שלנו בש"ס דאתמר נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אינה אוכלת ור' ירמיה אמר אוכלת והלכת' כר"ה שהוא רבו של רבי ירמיה אלא כשהיה הקדושין ונשואין שלא לדעת אביה כאן בזה ס"ל ר"ה דאוכלת פסק עולא כר"י דהוא תלמיד דר"ה.

²⁷ רמב"ן ורשב"א ותו' ר"י הזקן ומאירי וטור אה"ע סי' ל"ז ועי' רשב"א שכ"ד הרי"ף ועי' בר"ן ותו' רי"ד ורבנו יונתן שהביאו ב' הדעות.

²⁸ שיטה לא נודע למי בקדושין מ"ה ב' ובמאירי שם

²⁹ מאירי שם

³⁰ ר"ח מובא בתו' ר"י הזקן ור"ת מובא בתו' ושאר הראשונים

³¹ רי"ף ותוס' ורא"ש וריטב"א ומאירי שם: